

Wymagania edukacyjne z WOS , zakres podstawowy, klasa czwarta i piąta technikum

Rozdział	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
Rozdział 1. Człowiek i społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady form życia społecznego; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka; ▪ podaje przykłady wartości i norm społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe formy życia społecznego: grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo; ▪ podaje przykłady potrzeb człowieka wyższego i niższego rzędu; ▪ wymienia wartości, którymi kieruje się w życiu; ▪ stosuje, np. do opisu sytuacji pojęcia: wartości , światopogląd; ▪ podaje przykłady zwyczajów, praw czy instytucji, za pomocą których sprawowana jest kontrola społeczna; ▪ wymienia podstawowe zasady życia społecznego; ▪ odczytuje z prostych źródeł informacji [tekst narracyjny i normatywny, wykres, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje podstawowe formy życia społecznego; ▪ wyjaśnia, kiedy zbiorowość społeczna może przekształcić się w grupę społeczną; ▪ podaje sposoby zaspokajania potrzeb człowieka; ▪ wyjaśnia pojęcie <i>system aksjologiczny</i>; ▪ porównuje, na podstawie źródeł, wartości afirmowane w różnych grupach/ warstwach społeczeństwa polskiego; ▪ wyjaśnia, odwołując się do przykładów, funkcjonowanie podstawowych zasad życia społecznego; ▪ porównuje różne formy sprawowania kontroli społecznej; ▪ wymienia konsekwencje nieprzestrzegania podstawowych zasad 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje podstawowe formy życia społecznego; ▪ analizuje konsekwencje braku zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw: np. jednostki i społeczeństwa; polityki i kultury; ▪ omawia czynniki sprzyjające osłabieniu społecznego systemu aksjologicznego oraz konsekwencje tego zjawiska; ▪ wyjaśnia mechanizmy powstawania i konsekwencje negatywnych zjawisk społecznych, np. <i>znieczulicy</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opracowuje i analizuje ankiety dotyczące, np. funkcjonowania człowieka w różnych formach życia społecznego, poziomu zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka i konsekwencji z tym związanych; społecznie akceptowanych wartości .

		tabela, plakat] wartości afirmowane w polskim społeczeństwie.	życia społecznego.		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady grup społecznych; w tym grup społecznych, do których przynależy. ▪ podaje przykłady ról społecznych; w tym ról społecznych, które pełni; ▪ rozpoznaje postawy konformistyczne; ▪ podaje przykłady postaw pozytywnych i negatywnych społecznie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych. ▪ rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych, np. rodzica, ucznia; ▪ wymienia cechy grup społecznych; ▪ rozpoznaje czynniki ułatwiające i utrudniające funkcjonowanie w grupie; ▪ rozpoznaje podstawowe postawy jednostki wobec nacisku grupy; ▪ charakteryzuje podstawowe postawy jednostki wobec nacisku grupy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje czynniki ułatwiające i utrudniające funkcjonowanie w grupie; ▪ wymienia kryteria klasyfikacji grup społecznych; ▪ porównuje rodzaje więzi łączących ludzi tworzących różne grupy społeczne; ▪ wymienia czynniki sprzyjające spójności grup społecznych; ▪ wyjaśnia, dlaczego funkcjonowanie w grupach społecznych sprzyja zaspokajaniu potrzeb człowieka; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty postawy konformistycznej; ▪ porównuje postawy i zachowania charakterystyczne dla poszczególnych ról społecznych; ▪ rozpoznaje konflikty wynikające z pełnienia różnych ról społecznych; ▪ podaje przykłady konsekwencji konfliktu ról społecznych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia problemy związane z klasyfikacją grup społecznych; ▪ na wybranych przykładach analizuje wpływ różnorodnych czynników na spójność grup społecznych; ▪ wyjaśnia mechanizmy powstawania konfliktu ról społecznych; ▪ wyjaśnia konsekwencje wynikające z konfliktu ról społecznych; ▪ dostrzega zmienność i ciągłość w postrzeganiu ról społecznych; ▪ ocenia [z różnych perspektyw] sposoby zapobiegania powstawaniu konfliktu ról społecznych; ▪ przedstawia konsekwencje postawy konformistycznej i nonkonformistycznej dla jednostki i społeczeństwa; ▪ przygotowuje i prezentuje argumenty w dyskusji: <i>Współczesna młodzież – karierowicze czy buntownicy?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnice w postrzeganiu postaw i zachowań charakterystycznych dla różnych ról społecznych w odmiennych kręgach cywilizacyjnych oraz dawniej i dzisiaj; ▪ przygotowuje i przeprowadza na forum społeczności klasowej/szkolnej dyskusję na zaproponowany temat, dotyczący funkcjonowania współczesnej młodzieży w grupach społecznych i pełnionych przez nią ról społecznych.

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia sposoby zapobiegania powstawaniu konfliktu ról społecznych. 		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe elementy pojęcia <i>socjalizacja</i>; ▪ rozpoznaje przykłady działań/sytuacje sprzyjające procesowi socjalizacji; ▪ podaje przykłady osób i instytucji mających wpływ na proces socjalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia skutki procesu socjalizacji; ▪ wymienia grupy społeczne mające główny wpływ na proces socjalizacji; ▪ odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; ▪ wymienia osoby i instytucje mające wpływ na socjalizację pierwotną i wtórną; ▪ wyjaśnia pojęcie: <i>resocjalizacja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; ▪ przedstawia skutki zaburzeń/błędów w przebiegu procesu socjalizacji; ▪ porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórną; ▪ porównuje wpływ różnych grup społecznych na proces socjalizacji; ▪ przedstawia instytucje i mechanizmy sprzyjające procesowi socjalizacji; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do procesu socjalizacji pierwotnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zależności pomiędzy procesem socjalizacji a poszczególnymi fazami rozwojowymi dziecka/człowieka; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ omawia wpływ agresji na przebieg procesu socjalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje prezentację dotyczącą trudności socjalizacyjnych występujących w społeczeństwie nowoczesnym, np. współczesnym społeczeństwie polskim; ▪ analizuje przykłady niepowodzeń socjalizacyjnych [przyczyny, skutki].
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady zadań wykonywanych przez rodzinę; ▪ podaje przykłady praw i obowiązków członków rodziny; ▪ podaje przykłady problemów związanych z funkcjonowaniem 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; ▪ wymienia funkcje rodziny i podaje przykłady ich realizacji; ▪ rozpoznaje różne typy rodzin funkcjonujące we współczesnym społeczeństwie polskim; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia zasady zawierania małżeństwa w prawie polskim; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP w odniesieniu do rodziny; ▪ porównuje różne modele funkcjonowania rodzin i różne typy rodzin 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia wpływ procesów cywilizacyjnych na funkcjonowanie rodzin we współczesnym świecie; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty odchodzenia od 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza forum społeczności klasowej/szkolnej debatę/dyskusję dotyczącą, np. problemu <i>kryzysu współczesnej rodziny</i>; ▪ przygotowuje ankietę, oraz wizualizuje i analizuje jej wyniki,

	rodziny we współczesnej Polsce.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe modele funkcjonowania rodziny i typy współczesnych rodzin; ▪ wymienia podstawowe problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie. 	<p>występujące we współczesnym społeczeństwie polskim;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia cechy rodziny tradycyjnej; ▪ przedstawia podstawowe kierunki zmian zachodzące w rodzinach europejskich na przestrzeni dziejów; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie. 	<p>tradycyjnego modelu funkcjonowania rodziny;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje wybrane problemy funkcjonowania rodziny we współczesnej Polsce [przyczyny, przejawy, skutki]. 	dotyczącą, np. poglądów rówieśników na temat typów oraz funkcji rodziny we współczesnym świecie.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady stereotypów; ▪ rozpoznaje przykłady stygmatyzacji; ▪ podaje przykłady funkcjonujących w społeczeństwie polskim podziałów na <i>swoich</i> i <i>obcych</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe cechy stereotypu; ▪ podaje przykład <i>pozytywnych</i> i <i>negatywnych</i> stereotypów; ▪ wymienia konsekwencje upowszechniania się stereotypów; ▪ wymienia podstawowe przejawy funkcjonowania podziałów na <i>swoich</i> i <i>obcych</i>; ▪ wymienia podstawowe przyczyny i skutki funkcjonujących w społeczeństwie podziałów na <i>swoich</i> i <i>obcych</i>; ▪ rozpoznaje zachowania wynikające 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia mechanizm powstawania negatywnych zjawisk społecznych: uprzedzenie, stygmatyzacja i dyskryminacja; ▪ uzasadnia konieczność przeciwdziałania stygmatyzacji i stereotypizacji; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>stygmatyzacja</i> i <i>stereotypizacja</i>; ▪ wymienia przyczyny i skutki negatywnych postaw wobec <i>obcych</i>; ▪ analizuje różnice w sposobie postrzegania <i>swoich</i> i <i>obcych</i>. ▪ analizuje różnorodne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia, z różnych perspektyw, wybrane kampanie społeczne dotyczące przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym; ▪ analizuje przykłady negatywnych postaw wobec <i>obcych</i>, stygmatyzacji i stereotypizacji występujących w społeczeństwie polskim [przyczyny, przejawy, skutki]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wybranym, negatywnym postawom wobec <i>obcych</i>; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące negatywnych postaw wobec <i>obcych</i> we współczesnej Polsce, w tym stereotypizacji i stygmatyzacji.

		<p>z negatywnych postaw wobec <i>obcych</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby przeciwdziałania negatywnym postawom społecznym; odczytuj podstawowe dane statystyczne dotyczące problemu dyskryminacji, stygmatyzacji, stereotypizacji, postrzegania <i>swoich i obcych</i>. 	<p>materiały źródłowe dotyczące problemu dyskryminacji, stygmatyzacji, stereotypizacji, postrzegania <i>swoich i obcych</i>.</p>		
	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje postawy tolerancji i nietolerancji; podaje przykłady nierównego traktowania <i>Innych</i>; podaje przykłady sytuacji konfliktowych; wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania sporów 	<ul style="list-style-type: none"> podaje podstawowe przyczyny i skutki nietolerancji; podaje czynniki sprzyjające i utrudniające kształtowanie postaw tolerancji; podaje przykłady zachowań świadczących o nietolerancji; rozpoznaje podstawowe postawy wobec konfliktu; wskazuje podstawowe różnice pomiędzy negocjacjami, mediacją i arbitrażem; wymienia cechy, które powinien posiadać mediator i arbiter.; odczytuj podstawowe dane statystyczne dotyczące postaw wobec konfliktów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>tolerancja i akceptacja</i>; podaje sposoby ograniczania czynników wywołujących konflikty społeczne; porównuje [wskazuje pozytywne i negatywne aspekty] różne postawy wobec konfliktu; wymienia zasady prawidłowo prowadzonej negocjacji; uzasadnia konieczność postawy tolerancji; analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące postaw wobec konfliktów i zjawiska tolerancji. 	<ul style="list-style-type: none"> buduje argumenty i kontrargumenty w sporach dotyczących tolerancji; uzasadnia dobór sposobu rozwiązywania konfliktu w zależności od rodzaju/cech konfliktu i uczestniczących w nim stron. 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje/analizuje/ przedstawia metody kreatywnego rozwiązywania problemów, np. sytuacji konfliktowych, w sytuacjach nietypowych; przygotowuje i przeprowadza, forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz tolerancji.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady różnych typów społeczeństw; ▪ wymienia cechy współczesnego społeczeństwa [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]. 	<p>i zjawiska tolerancji.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; ▪ rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw; ▪ rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa postindustrialnego/informacyjnego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące współczesnego społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne typy społeczeństw; ▪ omawia wpływ przemian gospodarczych na cechy społeczeństw; ▪ wyjaśnia istotę cech współczesnego społeczeństwa [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; ▪ wymienia zjawiska cywilizacyjne mające wpływ na cechy współczesnego społeczeństwa postindustrialnego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące współczesnego społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem postindustrialnym; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat współczesnego społeczeństwa postindustrialnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą szans, zagrożeń i wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami postindustrialnymi / współczesną młodzieżą; ▪ gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych społeczeństw: <ul style="list-style-type: none"> - zbieracko-łowickich, - nomadycznych, - rolniczych.
<p>Rozdział 2. Aktywność obywatelska</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe rodzaje organizacji trzeciego sektora życia publicznego [fundacja i stowarzyszenie]; ▪ podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; ▪ rozpoznaje podstawowe cechy społeczeństwa obywatelskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe cechy organizacji trzeciego sektora; ▪ omawia podstawowe cechy społeczeństwa obywatelskiego; ▪ wymienia formy społecznego wsparcia dla organizacji pożytku publicznego; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące funkcjonowania organizacji trzeciego sektora 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji trzeciego sektora; ▪ porównuje sposób zakładania i funkcjonowania fundacji i stowarzyszenia w Polsce; ▪ wymienia cechy charakterystyczne organizacji pożytku publicznego; ▪ analizuje różnorodne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje znaczenie funkcjonowania organizacji trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; ▪ wyjaśnia znaczenie społeczeństwa obywatelskiego dla prawidłowego funkcjonowania demokracji we współczesnych państwach, w tym w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz popularyzacji wybranej organizacji pozarządowej; ▪ aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję

		i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego.	materiały źródłowe dotyczące organizacji trzeciego sektora i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie; kondycji społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce. 	dotyczącą, np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie; kondycji społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne religie współczesnego świata ▪ wymienia główne religie i wyznania we współczesnej Polsce; ▪ podaje podstawowe informacje definiujące pozycję Kościoła rzymskokatolickiego we współczesnej Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>ateizm, kult</i>; ▪ wymienia główne kościoły i związki wyznaniowe w Polsce; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące znaczenia religii / form religijności wśród mieszkańców Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia podstawy prawne wolności religii i sumienia w Polsce; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia: <i>agnostyk</i>; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy pojęciami: <i>religia</i> i <i>wyznanie</i>; ▪ wymienia główne ośrodki kultu właściwe dla największych kościołów i związków wyznaniowych w Polsce; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do relacji państwa i kościołów/związków wyznaniowych; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące znaczenia religii / form religijności wśród mieszkańców Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ różnicuje kościoły i związki wyznaniowe w Polsce zgodnie z prawną podstawą ich funkcjonowania; ▪ określa pozycję prawną Kościoła katolickiego w Polsce [konkordat]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przedstawia prezentację dotyczącą wybranego kościoła/ związku wyznaniowego w Polsce.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia partie polityczne posiadające swoją reprezentację w Sejmie RP; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne funkcje partii politycznych w państwach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia główne funkcje i formy aktywności partii politycznych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sposobów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje główny cel istnienia partii politycznych; ▪ wymienia główne cechy demokratycznych partii politycznych. 	<p>demokratycznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne źródła finansowania partii politycznych w Polsce; ▪ omawia pozycję poszczególnych partii politycznych w świetle ostatnich wyborów parlamentarnych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia źródła podziału i cechy współczesnych partii lewicowych, centrowych i prawicowych; ▪ analizuje cechy, programy, pozycję głównych partii politycznych obecnych na polskiej scenie politycznej; ▪ porównuje partię polityczną z organizacją pozarządową; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do zasad funkcjonowania partii politycznych; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania partii politycznych w Polsce / we współczesnych społeczeństwach demokratycznych. 	<p>finansowania partii politycznych w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy współczesnych podziałów politycznych w Polsce. 	<p>debatę/dyskusję dotyczącą, np. sposobów finansowania partii politycznych w Polsce.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje elementy kampanii wyborczej; ▪ odczytuje podstawowe informacje wynikające z badania opinii publicznej [tabele, wykresy]. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele i cechy kampanii wyborczej; ▪ wymienia główne formy przekazu i środki perswazji wykorzystywane w kampaniach wyborczych; ▪ wymienia główne cechy skutecznych haseł wyborczych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia mechanizm działania <i>społecznego dowodu słuszności</i>; ▪ analizuje sposób przeprowadzania badania opinii publicznej; ▪ wyjaśnia rolę internetu we współczesnych kampaniach wyborczych; ▪ analizuje wybrane 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje strategie wybranych partii politycznych w ostatnich kampaniach wyborczych; ▪ analizuje wpływ sondaży przedwyborczych na wynik kampanii wyborczej/wynik wyborów; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. zasad, które powinny być przestrzegane w kampaniach wyborczych w państwie demokratycznym;

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje badań opinii publicznej dotyczących życia politycznego. 	<p>elementy kampanii wyborczej, w tym hasła wyborcze i memy internetowe, pod kątem skuteczności, atrakcyjności i zgodności z programem partii politycznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące kampanii wyborczych i sondaży przedwyborczych; porównuje wyniki sondaży przedwyborczych z wynikami wyborów; podaje przykłady nieetycznego wykorzystania mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny różnic pomiędzy wynikami uzyskanymi przez poszczególne ugrupowania polityczne w wyborach a sondażach przedwyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, badanie opinii publicznej dotyczące, np. preferencji politycznych młodych wyborców.
	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne środki masowego przekazu we współczesnym świecie; wymienia główne funkcje środków masowego przekazu we współczesnym świecie; wymienia cechy wybranego środka masowego przekazu. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy współczesnych środków masowego przekazu; analizuje przepisy Konstytucji RP odnoszące się do swobody wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji; wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>czwarta władza</i>; wyjaśnia, na czym polega zasada 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność niezależności mediów w państwie demokratycznym; wyjaśnia, na czym polega zjawisko <i>mediatyzacji polityki politycznej mediów</i>; wyjaśnia pojęcie <i>indoktrynacja</i>; wymienia najpopularniejsze tytuły prasowe, domeny internetowe, stacje telewizyjne i radiowe we 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z czego wynika i jakie ma konsekwencje zjawisko <i>mediatyzacji polityki politycznej mediów</i>; omawia zjawisko cenzury i walki z cenzurą w czasach PRL-u; wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki nieetycznego zachowania mediów i dziennikarzy; buduje argumenty i kontrargumenty 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. <i>kryzysu dziennikarstwa</i> we współczesnym świecie/Polsce; porównuje wybrane środki masowego przekazu, np. tytuły prasowe, media społecznościowe, stacje radiowe i telewizyjne [sposób finansowania,

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>niezależności mediów</i>; ▪ wymienia główne zasady etyczne dotyczące mediów i dziennikarzy; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące roli środków masowego przekazu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ współczesnej Polsce; ▪ przedstawia rolę mediów społecznościowych; ▪ dostrzega przypadki nieetycznego zachowania mediów i dziennikarzy; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące roli i sposobu funkcjonowania środków masowego przekazu. 	<p>w dyskusji na temat, np. <i>kryzysu dziennikarstwa we współczesnym świecie/Polsce</i>.</p>	<p>odbiorcy, program, prezentowane postawy i wartości].</p>
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odróżnia opinie od faktów w prostym przekazie medialnym; ▪ wymienia elementy przekazu medialnego; ▪ wymienia najważniejsze zasady bezpiecznego korzystania z mediów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyodrębnia poszczególne elementy przekazu medialnego; ▪ porównuje informacje na ten sam temat zawarte w różnych, prostych przekazach medialnych; ▪ wyjaśnia pojęcie <i>trolling</i>; ▪ wymienia zasady sprawdzania rzetelności przekazu medialnego; ▪ wymienia techniki medialnej perswazji i manipulacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy perswazją a manipulacją; ▪ analizuje różnorodne przekazy medialne pod kątem zastosowanych środków perswazji i manipulacji; ▪ wymienia przyczyny i skutki fake newsów, oraz komunikatów niepełnych i nierzetelnych w mediach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeprowadza krytyczną analizę wybranego przekazu medialnego; ▪ uzasadnia konieczność walki z nierzetelnością przekazów medialnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz świadomego korzystania z mediów.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje/podaje przykłady korupcji; ▪ podaje przykłady, innych niż korupcja, patologii w życiu publicznym; ▪ wymienia wybrane sposoby przeciwdziałania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje korupcji; ▪ wymienia czynniki sprzyjające korupcji; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>nepotyzm, klientelizm, przestępczość zorganizowana,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność przeciwdziałania zjawisku korupcji i innym rodzajom patologii w życiu publicznym; ▪ wyjaśnia przyczyny i podaje skutki patologii w życiu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy demagogią a populizmem; ▪ analizuje wybrane rozwiązania prawne pod kątem ich etyczności i skuteczności w walce z patologiami życia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje prezentację multimedialną na temat jednego z ruchów społecznych, działających dawniej lub współcześnie, wyrażających sprzeciw wobec patologii

	patologiom życia publicznego.	<p><i>demagogia, populizm, hejt;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia sposoby przeciwdziałania patologiom życia publicznego. 	<p>publicznym;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje przypadki patologii w życiu publicznym; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące patologii w życiu publicznym. 	publicznego;	<p>w życiu publicznym;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz konieczności przeciwdziałania patologiom życia publicznego.
Rozdział 3. Organy władzy publicznej w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady spraw regulowanych przez prawo konstytucyjne; ▪ podaje przykłady konstytucyjnych zasad ustroju RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje datę uchwalenia obowiązującej Konstytucji RP; ▪ wyjaśnia pojęcie <i>preambuła</i>; ▪ wyjaśnia, czym Konstytucja różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady: suwerenności /zwierzchnictwa narodu; republikańskiej formy rządu, demokratycznego państwa prawnego i trójpodziału władzy; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ posługuje się nazwami poszczególnych części jednostki redakcyjnej tekstu Konstytucji; ▪ wyjaśnia znaczenie poszczególnych konstytucyjnych zasad ustroju RP; ▪ analizuje treść preambuły Konstytucji RP; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Konstytucji RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, czego dotyczyły i z czego wynikały nowelizacje obowiązującej Konstytucji RP; ▪ uzasadnia znaczenie poszczególnych konstytucyjnych zasad ustroju RP dla funkcjonowania państwa demokratycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, badanie opinii publicznej dotyczące, np. znajomości konstytucyjnych zasad ustroju RP.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady form uczestnictwa obywateli w rządzeniu państwem; ▪ podaje przykłady form demokracji bezpośredniej; ▪ podaje przykłady organów władzy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy demokracją bezpośrednią a pośrednią; ▪ wyjaśnia pojęcie: partycypacja obywatelska; ▪ podaje przykłady referendów ogólnokrajowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa główne zasady przeprowadzania referendów ogólnokrajowych i lokalnych w Polsce; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące zasad przeprowadzania: - referendum 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie demokracji bezpośredniej we współczesnej Polsce; ▪ porównuje większościowy i proporcjonalny system wyborczy; ▪ porównuje zasady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, kampanię społeczną na rzecz konieczności zwiększenia poziomu partycypacji obywatelskiej w Polsce;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ powoływanych w drodze wyborów bezpośrednich, wymienia konstytucyjne zasady wyborcze. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w Polsce po 1989 roku; określa, w jakich sprawach może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe i referendum lokalne w Polsce; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące poziomu partycypacji obywatelskiej we współczesnej Polsce; ▪ wymienia konstytucyjne zasady wyborcze; ▪ wyjaśnia znaczenie konstytucyjnych zasad wyborczych; ▪ podaje główne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ogólnokrajowego i referendum lokalnego w Polsce, -wyborów do Senatu i Sejmu RP; ▪ - wyborów do organów samorządu terytorialnego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - poziomu partycypacji obywatelskiej we współczesnej Polsce, - wyborów do Sejmu i Senatu RP; - wyborów do organów samorządu terytorialnego; ▪ wyjaśnia główne zasady większościowego i proporcjonalnego systemu wyborczego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące różnorodnych form demokracji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ - wyborów do Sejmu i Senatu RP, ▪ - wyborów do poszczególnych organów samorządu terytorialnego; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej analizy referendów ogólnokrajowych przeprowadzonych w Polsce po 1989 roku; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. wprowadzenia w wyborach do Sejmu w Polsce jednomandatowych okręgów wyborczych; ▪ przygotowuje prezentację na temat wpływu konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główną funkcję Sejmu i Senatu RP; ▪ określa czas trwania kadencji i liczbę członków Sejmu i Senatu RP; ▪ wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne kompetencje/funkcje Sejmu i Senatu RP; ▪ wymienia główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; ▪ wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - kompetencji Sejmu i Senatu RP; - kompetencji Zgromadzenia Narodowego; - zasad skrócenia kadencji Sejmu; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje pozycję ustrojową Sejmu i Senatu RP - wyjaśnia, na czym polega asymetryczność polskiego parlamentaryzmu; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. wprowadzenia w Polsce systemu unikameralnego.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia zasady określające większość zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną; ▪ wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; ▪ wyjaśnia pojęcia: <i>mandat poselski/senatorski, kadencja, klub i koło poselskie, immunitet, kworum</i>; ▪ wymienia główne organy Sejmu i Senatu RP; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny pracy Sejmu i Senatu RP. 	<ul style="list-style-type: none"> - immunitetu poselskiego; ▪ wymienia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; ▪ wymienia główne zasady skrócenia kadencji Sejmu RP; ▪ posługuje się w praktyce zasadami określającymi większość zwykłą, bezwzględną i kwalifikowaną; ▪ porównuje immunitet formalny i materialny; ▪ charakteryzuje główne organy Sejmu i Senatu RP; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Sejmu i Senatu RP. 	np. wprowadzenia w Polsce systemu unikameralnego.	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezydenta RP; ▪ określa czas trwania kadencji Prezydenta RP; ▪ wymienia główne zasady wyboru Prezydenta RP; ▪ wymienia przykładowe zadania Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne funkcje / kompetencje Prezydenta RP; ▪ wymienia główne zasady wyboru Prezydenta RP; ▪ wymienia Prezydentów RP od 1989 roku; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny działalności Prezydent RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje główne funkcje / uprawnienia prezydenta RP; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące <ul style="list-style-type: none"> - kadencji Prezydenta RP i sytuacji, gdy Prezydent RP nie może sprawować swojej funkcji; - funkcji / uprawnień Prezydenta RP; ▪ omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia rolę zasady kontrasygnaty; ▪ określa rolę prerogatyw dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. konieczności wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/diskusję dotyczącą, np. konieczności wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP.

			Prezydenta RP; <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie zasady kontrasygnaty; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia: prerogatywy; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące Prezydenta RP. 		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezesa Rady Ministrów RP; ▪ wymienia główne zasady powoływania Rady Ministrów RP; ▪ wymienia przykładowe zadania Rady Ministrów RP. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ omawia skład Rady Ministrów RP; ▪ omawia zasady powoływania Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia pojęcie <i>koalicja rządowa</i>; ▪ wymienia podstawowe obszary działania rządu; ▪ wyjaśnia, jaką rolę pełnią wojewodowie; ▪ wyjaśnia pojęcie <i> służba cywilna</i>; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny działalności Rady Ministrów w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - sposobów powoływania Rady Ministrów, - kompetencji Rady Ministrów; - odpowiedzialności politycznej Rady Ministrów i poszczególnych jej członków; - odpowiedzialności konstytucyjnej członków Rady Ministrów; ▪ wymienia sytuacje, w których Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów; ▪ porównuje sposoby powoływania Rady Ministrów RP [procedura I, II i III]; ▪ wyjaśnia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje pozycję ustrojową Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia ustrojową rolę Prezesa Rady Ministrów ▪ omawia znaczenie konstruktywnego wotum nieufności; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy administracją zespoloną i niezespoloną. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje prezentację na temat funkcji i zakresu działania poszczególnych ministrów wchodzących w skład Rady Ministrów RP.

			dotyczące rady Ministrów RP.		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady działań organów władzy sądowniczej; ▪ wymienia organy władzy sądowniczej w Polsce; ▪ podaje przykłady konstytucyjnych zasad działania sądów w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę sądów powszechnych i administracyjnych w Polsce; ▪ przedstawia główne zadania sądów powszechnych i administracyjnych w Polsce; ▪ wymienia konstytucyjne zasady działania sądów w Polsce; ▪ wyjaśnia zasadę niezależności sądów i niezawisłości sędziów; ▪ wymienia główne zadania Sądu Najwyższego; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny funkcjonowania władzy sądowniczej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia zadania sądów powszechnych w Polsce; ▪ wyjaśnia konstytucyjne zasady działania sądów w Polsce; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące <ul style="list-style-type: none"> - struktury władzy sądowniczej, - zadań organów władzy sądowniczej, - niezawisłości sędziów, - zadań i struktury Sądu Najwyższego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące władzy sądowniczej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie Sądu Najwyższego dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ przedstawia konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziów; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. roli ławników w sądach powszechnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje prezentację na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczno-klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. roli ławników w sądach powszechnych.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne organy strzegące praworządności w Polsce; ▪ wymienia główne zadanie Trybunału Konstytucyjnego; ▪ wymienia główne zadanie prokuratora; ▪ podaje przykłady spraw, z którymi może się zwrócić do Rzecznika Praw 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne zadania Najwyższej Izby Kontroli; ▪ wymienia konstytucyjne zadania Trybunału Stanu i Trybunału Konstytucyjnego; ▪ wymienia główne organy i zadania prokuratury; ▪ wymienia główne zadania Instytutu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia pozycję ustrojową Najwyższej Izby Kontroli; ▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres przeprowadzanych kontroli; ▪ omawia skład Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu; ▪ wyjaśnia zasady 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia tryb działania Trybunału Konstytucyjnego; ▪ wyjaśnia znaczenie Trybunału Stanu i Trybunału Konstytucyjnego dla funkcjonowania państwa demokratycznego; ▪ porównuje rolę prokuratora generalnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje prezentację na temat, np. <ul style="list-style-type: none"> - zakresu i wyników wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK; - zadań i aktywności Rzecznika Praw Dziecka; - kryzysu wokół Trybunału Konstytucyjnego

	Obywatelskich.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pamięci Narodowej, wymienia główne zadania Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny stanu praworządności w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporządzania indywidualnej skargi konstytucyjnej; ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące struktury, zadań i trybu działania NIK, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, prokuratury, IPN, Rzecznika Praw Obywatelskich.; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące instytucji strzegących praworządności w Polsce. 	i prokuratora krajowego.	w Polsce.
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia szczeble samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ wymienia przykładowe zadania gminy; ▪ określa przynależność miejscowości, w której mieszka do poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego; ▪ wymienia organy władzy samorządu terytorialnego w gminie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia rodzaje zadań samorządu terytorialnego; ▪ wymienia główne źródła dochodów samorządu terytorialnego; ▪ wymienia i omawia zadania organów stanowiących i wykonawczych w gminie; ▪ odczytuje podstawowe dane statystyczne dotyczące, np. oceny funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje zadań samorządu terytorialnego; ▪ charakteryzuje organy samorządu terytorialnego w powiecie i województwie; ▪ wyjaśnia działanie zasady pomocniczości w strukturach samorządu terytorialnego; ▪ przedstawia ogólne zasady działania form bezpośredniego udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji samorządowych: budżet obywatelski, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia cechy charakterystyczne, zadania i strukturę miast na prawach powiatu; ▪ ocenia działalność samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat partycypacji obywatelskiej na poziomie lokalnym w Polsce / w swojej gminie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prezentuje strukturę budżetu swojej gminy [źródła dochodu, wydatki, sposób uchwalania i kontrolowania]; ▪ przygotowuje / organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na terenie której znajduje się szkoła; ▪ prezentuje zasady działania budżetu obywatelskiego/ partycypacyjnego w swojej gminie; ▪ przygotowuje propozycję wniosku do budżetu partycypacyjnego swojej gminy;

			<p>obywatelska inicjatywa uchwałodawcza;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące struktury, zadań i trybu działania organów samorządu terytorialnego; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące samorządu terytorialnego w Polsce. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje folder promujący pracę wybranego organu samorządowego na poziomie powiatu lub województwa; ▪ przygotowuje i przeprowadza, na forum społeczności klasowej/szkolnej, debatę/dyskusję dotyczącą, np. partycypacji obywatelskiej na poziomie lokalnym w Polsce / w swojej gminie.
--	--	--	---	--	---

Wymagania edukacyjne z WOS , zakres podstawowy, klasa piąta technikum

Wymagania na poszczególne oceny					
Rozdział I: Normy prawne	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady norm społecznych, ▪ podaje przykłady aktów prawnych, ▪ wymienia konsekwencje naruszania norm społecznych, w tym norm prawnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminu „norma społeczna”, ▪ wymienia typy norm społecznych, ▪ podaje przykłady różnych typów norm społecznych, ▪ wyjaśnia, czym się różnią normy prawne od innych typów norm społecznych, ▪ przyporządkowuje do poszczególnych typów norm odpowiednie kategorie oceny zachowania, ▪ wymienia cechy norm prawnych, ▪ uzasadnia konieczność przestrzegania norm prawnych, ▪ wymienia pozytywne aspekty poznawania prawa, ▪ wyjaśnia znaczenie zasady „nieznajomość prawa szkodzi”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przepis <i>Konstytucji RP</i>, z którego wynika obowiązek wskazywania podstawy prawnej, ▪ właściwie posługuje się oznaczeniami jednostek redakcyjnych aktu normatywnego, ▪ wyjaśnia, jakie mogą być konsekwencje łamania zasady „nieznajomość prawa szkodzi”, ▪ odczytuje z różnych źródeł [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela, plakat] informacje na temat poziomu wiedzy o prawie wśród pełnoletnich Polaków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawem w znaczeniu podmiotowym a prawem w rozumieniu przedmiotowym, ▪ porównuje różne typy norm społecznych, np. z uwzględnieniem źródeł norm, ▪ analizuje budowę normy prawnej, rozpoznając jej poszczególne elementy, ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między aktem prawnym a przepisem prawnym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach dokonuje wykładni prawa.

		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władzy uczestniczące w procesie stanowienia prawa w Polsce, podaje źródła prawa stanowionego obowiązującego w Polsce, wyjaśnia, na czym polega nadrzędna rola konstytucji w Polsce, wymienia dzienniki urzędowe [<i>Dziennik Urzędowy, Monitor Polski</i>]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zasięg terytorialny i podmiotowy obowiązującego w Polsce prawa, wyjaśnia, jak należy rozumieć zasadę „prawo nie działa wstecz”, odszukuje konkretne źródła prawa w dziennikach urzędowych, przedstawia hierarchię źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce, wyjaśnia, na czym polega szczególna moc <i>Konstytucji RP</i>, wymienia podstawowe etapy procesu legislacyjnego w Polsce i uczestniczące w nim podmioty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje źródła prawa stanowionego w Polsce – z uwzględnieniem zakresu ich obowiązywania i miejsca zajmowanego przez nie w hierarchii, wyjaśnia znaczenie terminu <i>vacatio legis</i>, uzasadnia konieczność stosowania zasady „prawo nie działa wstecz”, wyjaśnia, jakie są zasady działania Internetowego Systemu Aktów Prawnych, interpretuje konstytucyjne zapisy dotyczące procesu legislacyjnego w Polsce, wyjaśnia, jakie są konsekwencje łamania zasady „prawo nie działa wstecz”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega problem „inflacji” prawa w Polsce, omawia zasady publikowania źródeł prawa w Polsce, analizuje konstytucyjne zapisy dotyczące ratyfikacji umów międzynarodowych, omawia hierarchiczny układ źródeł prawa w Polsce, w tym relację między ustawą a ratyfikowaną umową międzynarodową. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przeprowadza ankietę na temat znajomości źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Polsce oraz sposobów ich publikacji – np. w swojej społeczności szkolnej, a także analizuje i udostępnia wyniki wykonanych przez siebie badań.
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady organów i instytucji udzielających porad prawnych, rozpoznaje działania typowe dla następujących zawodów prawniczych: adwokatów, radców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe rodzaje prawa, podaje przykłady spraw regulowanych przez prawo cywilne, rodzinne, administracyjne i karne, wyszukuje informacje na temat dostępnych możliwości 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zasady działania Nieodpłatnej Pomocy Prawnej i Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego, odszukuje informacje na temat działalności organizacji i instytucji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje zakres działalności adwokatów, radców prawnych i notariuszy, odszukuje informacje na temat instytucji udzielających pomocy prawnej w jego miejscowości, gminie lub 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przygotowuje i realizuje skierowaną do społeczności szkolnej akcję promującą instytucje udzielające pomocy prawnej w jego miejscowości, gminie lub powiecie.

		prawnych, notariuszy.	uzyskania porady prawnej w sytuacjach typowych, <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje, jaki jest zakres działalności adwokatów, radców prawnych i notariuszy. 	udzielających pomocy prawnej w nietypowych sytuacjach [np. poszukujących ludzi zaginionych].	powiecie.	
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady spraw, których może dotyczyć informacja publiczna, ▪ podaje przykłady instytucji zobowiązanych do udzielania informacji publicznej, ▪ odszukuje informacje publiczne dotyczące nieskomplikowanych spraw wskazanych przez nauczyciela. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega prawo do uzyskania informacji publicznej, ▪ wskazuje podmioty mogące ubiegać się o uzyskanie informacji publicznej, ▪ wyjaśnia, jakie sprawy obywatel może załatwić dzięki dostępowi do informacji publicznej, ▪ odszukuje proste informacje publiczne, korzystając z usług e-administracji, ▪ wymienia przykładowe informacje udostępniane w Biuletynie Informacji Publicznej, ▪ pisze przykładowy wniosek o udzielenie informacji publicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega transparentność życia publicznego, ▪ wyjaśnia, na czym polega działalność organizacji typu <i>watchdog</i>, i odszukuje informacje na ich temat, ▪ charakteryzuje podstawowe sposoby przechowywania i udostępniania informacji publicznej, ▪ wymienia sytuacje, w których dostęp do informacji publicznej może zostać ograniczony. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie jest znaczenie transparentności życia publicznego dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa demokratycznego, ▪ analizuje, jak dostęp do informacji publicznej pomaga obywatelom w rozwiązywaniu problemów w konkretnych sytuacjach z życia codziennego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uzyskuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej informację na temat bieżącej działalności wybranej instytucji lub konkretnego organu władzy w gminie lub powiecie, ▪ wyjaśnia, w jaki sposób pozyskałaprezentowane informacje.
	Rozdział II : Prawa człowieka	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw i wolności człowieka uwzględnionych w <i>Konstytucji RP</i>, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia zasady ogólne dotyczące ochrony praw człowieka wymienionych w <i>Konstytucji RP</i>, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przyporządkowuje konkretne prawa człowieka do odpowiednich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje znaczenie pojęć „prawo” i „wolność”, ▪ wyjaśnia, jakie miejsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje spory światopoglądowe dotyczące wybranych praw człowieka,

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praktycznej realizacji praw i wolności człowieka wymienionych w <i>Konstytucji RP</i>, ▪ podaje przykłady praw przysługujących w Polsce mniejszościom narodowym i etnicznym oraz grupom posługującym się językiem regionalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia prawa człowieka przysługujące mniejszościom narodowym i etnicznym oraz grupom posługującym się językiem regionalnym. 	<p>kategori</p> <p>uwzględnionych w <i>Konstytucji RP</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia konstytucyjne warunki, które muszą zostać spełnione, aby można było ograniczyć korzystanie z praw człowieka, ▪ analizuje konstytucyjne prawa człowieka z uwzględnieniem koncepcji praw jednostki [prawa człowieka, prawa obywatela], ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym</i>. 	<p>zajmują prawa człowieka w <i>Konstytucji RP</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia konieczność ochrony praw przysługujących grupom mniejszościowym, ze szczególnym uwzględnieniem praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językiem regionalnym, odszukuje i prezentuje informacje na temat praw mniejszości polskiej w wybranych państwach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę na temat praw człowieka i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranego problemu związanego z ochroną praw człowieka.
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady konstytucyjnych środków ochrony praw człowieka w Polsce, ▪ wymienia przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ podaje przykłady działających w Polsce organizacji, których celem jest obrona praw człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia konstytucyjne środki ochrony praw człowieka w Polsce, ▪ wyjaśnia, na czym polega prawo do: <ul style="list-style-type: none"> - sądu, - zaskarżenia, - wynagrodzenia za szkodę, - złożenia skargi konstytucyjnej, - wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ wymienia przykładowe formy działalności Rzecznika Praw 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje wybrane przypadki łamania praw człowieka, w tym wskazuje, jakie konstytucyjne środki ochrony tych praw były dostępne w omawianych sytuacjach, ▪ określa zakres działalności i uprawnień Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ odszukuje informacje na temat celów szczegółowych oraz form działania wybranej organizacji broniącej praw człowieka, ▪ wyjaśnia, jakie jest 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje i ocenia działalność wybranych organizacji broniących praw człowieka w Polsce, ▪ wymienia negatywne konsekwencje wynikające z przewlekłości postępowań sądowych w Polsce oraz wskazuje główne przyczyny tego problemu, ▪ analizuje przepisy regulujące zasady korzystania z prawa do: <ul style="list-style-type: none"> - sądu, - zaskarżenia, - wynagrodzenia za 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące działalności np.: <ul style="list-style-type: none"> - Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce, - jednej z organizacji, których celem jest obrona praw człowieka, ▪ jest aktywnym członkiem organizacji broniącej praw człowieka, ▪ aktywnie uczestniczy w działaniach podejmowanych przez organizację broniącą

			<p>Obywatelskich,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pisze przykładową skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich, ▪ wymienia podstawowe elementy procedury składania skargi konstytucyjnej, ▪ omawia zakres i formy działalności wybranej organizacji broniącej praw człowieka. 	<p>znaczenie skargi konstytucyjnej w systemie ochrony praw człowieka w Polsce.</p>	<p>szkodę, - złożenia skargi konstytucyjnej.</p>	<p>praw człowieka.</p>
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia instytucje tworzące strasburski system praw człowieka [Rada Europy, <i>Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, Europejski Trybunał Praw Człowieka]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności historyczne, które miały wpływ na powstanie systemów ochrony praw człowieka, ▪ podaje podstawowe informacje na temat <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, ▪ prezentuje podstawowe informacje na temat strasburskiego systemu praw człowieka [Rada Europy, <i>Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, Europejski Trybunał Praw Człowieka], ▪ wymienia podstawowe zasady składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia państwa należące do Rady Europy i wskazuje je na mapie, ▪ analizuje przykładowe skargi złożone do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu oraz wybrane wyroki Trybunału, ▪ wyjaśnia znaczenie <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> dla europejskiego systemu ochrony praw człowieka, ▪ wymienia warunki dopuszczalności skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia strukturę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, ▪ ocenia działalność Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

			Człowieka w Strasburgu.			
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady łamania praw człowieka, ▪ wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia formy łamania praw człowieka i ilustruje je odpowiednimi przykładami, ▪ rozpoznaje przypadki naruszeń praw człowieka opisane w tekstach publicystycznych, ▪ wymienia przyczyny łamania praw człowieka, ▪ wskazuje i charakteryzuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, w tym w państwach demokratycznych, ▪ porównuje skalę łamania praw człowieka w państwach demokratycznych i niedemokratycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa skalę łamania praw człowieka w Polsce i na świecie na podstawie zestawień statystycznych oraz raportów organizacji pozarządowych, ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat łamania praw człowieka w wybranym państwie niedemokratycznym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje i prezentuje informacje na temat dokonań wybitnych postaci działających na rzecz ochrony praw człowieka, np. laureatów Pokojowej Nagrody Nobla, ▪ analizuje współczesne zjawiska [polityczne, ekonomiczne, socjalne, kulturowe] zaliczane do przyczyn łamania praw człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę poświęconą tematowi łamania praw człowieka w państwach demokratycznych i niedemokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące problemu łamania praw człowieka.
	Rozdział III: Prawo w Polsce	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne, ▪ definiuje podstawowe pojęcia z zakresu prawa cywilnego [osoba fizyczna, powód i pozwany, testament], ▪ wymienia podstawowe formy nabycia własności, ▪ wymienia strony postępowania cywilnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady norm z prawa cywilnego, ▪ wyjaśnia, czym się różni zdolność prawna od zdolności do czynności prawnych, ▪ wymienia podstawowe cechy prawa cywilnego, ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa cywilnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje instytucje przedstawicielstwa ustawowego i pełnomocnictwa, ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między <i>Kodeksem cywilnym</i> a <i>Kodeksem postępowania cywilnego</i>, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa cywilnego, np. prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ prezentuje podział prawa cywilnego obowiązujący w Polsce, ▪ interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu cywilnego</i> oraz <i>Kodeksu postępowania cywilnego</i>, ▪ przedstawia konstrukcję stosunku cywilnoprawnego określanego jako 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa cywilnego.

		<p>i wskazuje przysługujące im prawa,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje podstawowe zasady obowiązujące w postępowaniu cywilnym. 	<p>[zobowiązanie, prawa majątkowe, prawa osobiste, przedstawicielstwo ustawowe, pełnomocnictwo, zobowiązanie, rzecz, własność, spadek, zachówek, dziedziczenie ustawowe], a także rozpoznaje przepisy prawne, w których pojęcia te zostały zdefiniowane,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady praw majątkowych i praw osobistych, ▪ wymienia uprawnienia właściciela rzeczy, ▪ podaje podstawowe zasady dziedziczenia testamentowego, ▪ pisze przykładowy pozew cywilny, ▪ przedstawia przebieg postępowania cywilnego. 	<p>spadkowego,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje pod kątem poprawności przykładowy pozew cywilny. 	<p>zobowiązanie,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje typy postępowań cywilnych i je charakteryzuje. 	
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia elementy konstytucyjnej definicji małżeństwa, ▪ podaje skutki prawne zawarcia małżeństwa, ▪ wymienia prawa i obowiązki rodziców i dzieci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przeszkody prawne uniemożliwiające zawarcie małżeństwa oraz możliwe powody unieważnienia związku małżeńskiego, ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego</i>, ▪ wyjaśnia, na czym polega unieważnienie małżeństwa i wymienia jego konsekwencje prawne, ▪ analizuje pod kątem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje spór społeczny dotyczący: <ul style="list-style-type: none"> - instytucji małżeństwa, - modelu rodziny, - zakresu władzy rodzicielskiej, w tym zajmuje stanowisko wobec omawianego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa rodzinnego.

			<p>prawa rodzinnego [małżeństwo, wspólnota majątkowa, obowiązek alimentacyjny],</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ piszeprzykładowy wniosek alimentacyjny. 	<p>poprawności przykładowy wniosek alimentacyjny,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa rodzinnego. 	<p>problemu i konstruuje odpowiednie argumenty.</p>	
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa karnego [oskarżyciel, oskarżony, przestępstwo, wykroczenie, apelacja], ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego[nie ma przestępstwa bez ustawy, domniemanie niewinności], ▪ wymienia etapy postępowania karnego i jego uczestników. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między <i>Kodeksem karnym</i> a <i>Kodeksem postępowania karnego</i>, ▪ rozpoznaje zastosowanie podstawowych zasad prawa karnego [nie ma przestępstwa bez ustawy, domniemanie niewinności] w przepisach prawnych i wyjaśnia konsekwencje łamania tych reguł, ▪ wymienia strony postępowania karnego [przygotowawczego i procesowego] oraz przysługujące im prawa, ▪ wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi przestępstwa, ▪ podaje podstawowe zasady regulująceprowadzenie rozprawy w procesie karnym, ▪ piszeprzykładowe zawiadomienie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje pod kątem poprawności przykładowe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, ▪ analizuje proste kazusy dotyczące prawa karnego, ▪ interpretuje wybrane przepisy <i>Kodeksu karnegoi Kodeksu postępowania karnego</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje przebieg rozpraw [zasady, etapy] prowadzonych w sądzie powszechnym w ramach postępowania cywilnego i postępowania karnego, ▪ porównuje prawa przysługujące poszczególnym uczestnikom postępowania karnego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje złożone kazusy z zakresu prawa karnego.

			o popełnieniu przestępstwa.			
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje dziedziny życia publicznego regulowane przez prawo administracyjne, wymienia podstawowe elementy decyzji administracyjnej, wymienia środki zaskarżenia decyzji administracyjnej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> właściwie postępuje się podstawowymi pojęciami z zakresu prawa administracyjnego [administracja publiczna, organ administracji publicznej, akt administracyjny], wymienia podstawowe cechy prawa administracyjnego, wymienia etapy postępowania administracyjnego oraz biorące w nim udział podmioty [i innych jego uczestników], krótko charakteryzuje środki zaskarżenia decyzji administracyjnej, pisze przykładowe odwołanie od decyzji administracyjnej, wymienia zadania sądów administracyjnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje pod kątem poprawności: <ul style="list-style-type: none"> odwołanie od decyzji administracyjnej, zażalenie na postanowienie organów administracyjnych, skargę administracyjną, analizuje proste kazusy prawne dotyczące prawa administracyjnego, wymienia przesłanki stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej, rozpoznaje rodzaje administracji publicznej, interpretuje wybrane przepisy z <i>Kodeksu postępowania administracyjnego</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje różne rodzaje aktów administracyjnych, porównuje akty administracyjne z aktami normatywnymi, porównuje decyzje administracyjne z postanowieniami administracyjnymi, charakteryzuje i porównuje rodzaje postępowań administracyjnych, porównuje decyzję administracyjną z wyrokiem sądu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje złożone kazusy z zakresu prawa administracyjnego.
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe prawa przysługujące obywatelom polskim w zakresie opieki społecznej i zdrowotnej, wymienia instytucje kierujące systemem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia główne zasady i cele funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, przedstawia specyfikę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje proste kazusy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce, analizuje informacje na temat tego, w jaki sposób Polacy oceniają 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje poszczególne rodzaje ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce, analizuje uwarunkowania mające wpływ na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje złożone kazusy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce, organizuje debatę na temat: <ul style="list-style-type: none"> ubezpieczeń

		<p>ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz służbą zdrowia [KRUS, ZUS, NFZ],</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe, ▪ podaje podstawowe zasady korzystania z publicznej opieki zdrowotnej. 	<p>obowiązkowych i dobrowolnych ubezpieczeń zdrowotnych w Polsce,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z różnych źródeł informacji [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela] dane dotyczące stanu wiedzy Polaków na temat funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, ▪ wymienia rodzaje ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce, ▪ wymienia zadania: <ul style="list-style-type: none"> - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, - Narodowego Funduszu Zdrowia. 	<p>funkcjonowanie systemu opieki społecznej i zdrowotnej w Polsce.</p>	<p>funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych w Polsce.</p>	<p>społecznych w Polsce,</p> <ul style="list-style-type: none"> - funkcjonowania systemu publicznej służby zdrowia w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia problemy społeczne, z którymi boryka się państwo polskie, ▪ wymienia podstawowe zasady funkcjonowania systemu opieki społecznej w Polsce, ▪ wymienia podstawowe przyczyny bezrobocia, ▪ podaje podstawowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przykłady wykluczenia społecznego oraz wskazuje jego konsekwencje, ▪ podaje przykłady działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia bezrobocia i wykluczenia społecznego, ▪ odczytuje z różnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie uwarunkowania mają wpływ na zjawisko wykluczenia społecznego, ▪ porównuje różne rodzaje bezrobocia, z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań oraz konsekwencji społecznych, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje różne formy zwalczania bezrobocia i ocenia ich skuteczność, ▪ analizuje spór społeczny dotyczący zakresu i form funkcjonowania opieki społecznej w Polsce – zajmuje stanowisko w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty, ▪ wymienia zadania Ministra Edukacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę poświęconą: <ul style="list-style-type: none"> - problemom społecznym w Polsce, - funkcjonowaniu systemu edukacji w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności

		informacje dotyczące systemu szkolnictwa w Polsce, w tym szkolnictwa wyższego.	źródeł informacji [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela] dane dotyczące poziomu zasięgu bezrobocia oraz wykluczenia społecznego w Polsce, <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia strukturę szkolnictwa w Polsce, w tym szkolnictwa wyższego, ▪ wyjaśnia, w jaki sposób można podnosić swoje kwalifikacje zawodowe. 	ekonomicznych, politycznych i kulturowych, <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat działalności urzędu pracy w jego powiecie, ▪ omawia podstawowe zasady funkcjonowania systemu bolońskiego w szkolnictwie wyższym, ▪ przedstawia wady i zalety edukacji zdalnej, ▪ analizuje problemy i uwarunkowania mające wpływ na wybór ścieżki edukacyjnej dokonywany przez młodych ludzi. 	Narodowej i kuratorów oświaty, <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia formy kształcenia ustawicznego, ▪ planuje i prezentuje swoją indywidualną ścieżkę edukacji. 	szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - możliwości i zasad studiowania w wybranym państwie świata, - form wspierania przez państwo polskie osób studiujących za granicą.
	Rozdział IV: Stosunki międzynarodowe	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady podmiotów międzynarodowego prawa publicznego, ▪ wymienia przykładowe zasady międzynarodowego prawa publicznego. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia formy dwustronnych stosunków międzynarodowych, ▪ podaje cechy współczesnych stosunków międzynarodowych, ▪ wyjaśnia, czym jest międzynarodowe prawo publiczne, ▪ wymienia podmioty międzynarodowego prawa publicznego, ▪ wyjaśnia znaczenie zasad międzynarodowego prawa publicznego [zasady suwerenności, 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ na wybranych przykładach wykazuje złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych, ▪ wymienia cechy międzynarodowego prawa publicznego, ▪ na wybranych przykładach analizuje działanie międzynarodowego prawa publicznego. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat łamania zasad międzynarodowego prawa publicznego. 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ interpretuje kazusy dotyczące międzynarodowego prawa publicznego.

			<p>integralności terytorialnej, nienaruszalności granic, nieingerowania w sprawy wewnętrzne państwa, samostanowienia narodów, pokojowego rozstrzygnięcia sporów, powstrzymywania się od groźby użycia siły lub jej rzeczywistego użycia].</p>			
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady zjawisk wynikających z procesu globalizacji, ▪ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych aspektów procesu globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia podstawowe aspekty procesu globalizacji, ▪ podaje przykłady zjawisk świadczących o globalizacji w wymiarach politycznym, ekologicznym, ekonomicznym, komunikacyjnym i kulturowym, ▪ wymienia skutki globalizacji w polityce, kulturze i życiu społecznym, ▪ podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których działalność ma istotny wpływ na proces globalizacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko określane jako efekt motyla, ▪ na wybranych przykładach wykazuje współzależności występujące między państwami w środowisku międzynarodowym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - wpływu wybranych podmiotów prawa międzynarodowego publicznego na proces globalizacji, - ruchów anty- i alterglobalistycznych, ▪ analizuje spór dotyczący oceny procesu globalizacji – zajmuje stanowisko w sprawie i konstruuje odpowiednie argumenty. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranych problemów i wyzwań wynikających z procesu globalizacji, ▪ organizuje debatę poświęconą zagadnieniom związanym z globalizacją i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady współczesnych konfliktów międzynarodowych, ▪ wymienia sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych, ▪ podaje cechy współczesnego terroryzmu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia przyczyny, konsekwencje i formy konfliktów etnicznych, ▪ podaje przykłady współczesnych konfliktów etnicznych na obszarze Unii Europejskiej, ▪ właściwie posługuje się terminami „migracje”, „uchodźcy”, „asymilacja”, „grupa etniczna”, „integracja”, ▪ podaje przykłady działań o charakterze terrorystycznym, ▪ wymienia główne współczesne organizacje terrorystyczne, ▪ wymienia metody walki ze współczesnym terroryzmem. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „czystki etniczne” i „ludobójstwo”, ▪ charakteryzuje metody walki ze współczesnym terroryzmem, ▪ charakteryzuje wybrany konflikt etniczny na obszarze Unii Europejskiej, ▪ na wybranym przykładzie opisuje metody i formy działania współczesnych organizacji terrorystycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - współczesnych konfliktów etnicznych, - problemu terroryzmu międzynarodowego [przyczyny, uwarunkowania, konsekwencje, formy, organizacje terrorystyczne, skala zagrożenia, metody przeciwdziałania]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowuje i prezentuje na forum społeczności szkolnej materiały [film, plakat, artykuł itp.] dotyczące wybranych metod i form rozwiązywania współczesnych sporów międzynarodowych.
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje cele i zasady funkcjonowania ONZ, ▪ wymienia przykłady działań ONZ na rzecz pokoju na świecie, w tym wybrane misje pokojowe. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności, które doprowadziły do powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych, ▪ podaje podstawowe informacje na temat <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i>, ▪ wymienia główne organy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje działalność wybranych agend, organów organizacji wyspecjalizowanych funkcjonujących w ramach ONZ. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - działalności organów, wyspecjalizowanych, organizacji, funduszy, programów i agend Narodów Zjednoczonych, - misji pokojowych ONZ, ▪ ocenia zasadność 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę poświęconą: <ul style="list-style-type: none"> - ocenie pracy ONZ, - wyzwaniom stojącym przed ONZ, ▪ a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

			<p>ONZ i podaje, jakie są ich zadania,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje przykłady wyspecjalizowanych organizacji, funduszy, programów i agend Narodów Zjednoczonych. 		<p>i skuteczność działań podejmowanych przez ONZ.</p>	
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje główne zasady i obszary funkcjonowania Unii Europejskiej, ▪ wymienia główne organy i instytucje Unii Europejskiej, ▪ podaje korzyści wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej dla polskich obywateli, ▪ podaje rok wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia podstawowe uwarunkowania mające wpływ na proces integracji europejskiej, ▪ wymienia państwa należące współcześnie do Unii Europejskiej i wskazuje je na mapie, ▪ wymienia obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej, ▪ wymienia prawa przysługujące obywatelom Unii Europejskiej, ▪ wymienia główne organy i instytucje Unii Europejskiej [Komisję Europejską, Radę Europejską, Parlament Europejski, Radę Unii Europejskiej i Trybunał Sprawiedliwości UE]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawem pierwotnym a prawem wtórnym Unii Europejskiej, ▪ omawia obszary funkcjonowania Unii Europejskiej, ▪ odczytuje z różnorodnych źródeł [teksty narracyjny i normatywny, wykres, tabela] informacje dotyczące społecznej oceny członkostwa Polski w Unii Europejskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne etapy procesu integracji europejskiej, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - utworzone organizacje i zawarte traktaty, - sposób funkcjonowania wspólnot europejskich i zakres współpracy państw członkowskich na poszczególnych etapach, - państwa, które przystąpiły do wspólnot europejskich, ▪ porównuje zasięg terytorialny Unii Europejskiej, strefy Schengen i strefy euro, ▪ charakteryzuje poszczególne źródła prawa pierwotnego Unii Europejskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje i prezentuje, np. na forum społeczności szkolnej, informacje na temat funduszy Unii Europejskiej i ich wykorzystania w Polsce oraz w najbliższych państwach członkowskich, ▪ dokonuje krytycznej analizy zagadnień dotyczących członkostwa Polski w Unii Europejskiej, ▪ zbiera i prezentuje informacje na temat sporu społecznego dotyczącego oceny polskiego członkostwa w Unii Europejskiej, ▪ organizuje debatę poświęconą wybranym problemom związanym z funkcjonowaniem Unii Europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
		Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
						<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokonuje krytycznej

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia główne cele i zadania NATO, ▪ podaje rok wstąpienia Polski do NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do powstania Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego, ▪ wymienia główne organy NATO, ▪ wymienia państwa należące do NATO i wskazuje je na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odczytuje z różnych źródeł [tekst narracyjny i normatywny, wykres, tabela] informacje dotyczące oceny: <ul style="list-style-type: none"> - działalności NATO na rzecz światowego pokoju, - członkostwa Polski w NATO, - wpływu NATO na pozycję Stanów Zjednoczonych Ameryki w świecie, ▪ określa i ocenia rolę Stanów Zjednoczonych Ameryki w strukturach NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia stosunki NATO z Federacją Rosyjską, ▪ charakteryzuje główne organy NATO, ▪ zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat: <ul style="list-style-type: none"> - roli NATO w budowaniu pokoju na świecie, - przebiegu wybranych operacji wojskowych NATO. 	<p>oceny wybranych aspektów działalności NATO,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizuje debatę poświęconą wybranym aspektom funkcjonowania NATO i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, ▪ odszukuje i prezentuje, np. na forum społeczności szkolnej, informacje na temat członkostwa Polski w NATO.
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje zadania ambasadorów i konsulów. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwie postępuje się terminami „polityka zagraniczna”, „racja stanu”, „dyplomacja publiczna”, „misja dyplomatyczna”, ▪ wymienia sprawy, które obywatel polski może załatwić w konsulatach. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ na przykładzie wybranych placówek dyplomatycznych RP przedstawia zadania ambasad i konsulatów, ▪ wymienia priorytety polskiej polityki zagranicznej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia główne inicjatywy międzynarodowe, w które angażuje się państwo polskie [np. Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, Trójmorze]. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje na temat działalności polskich placówek dyplomatycznych w wybranych państwach świata.